VISPĀRĒJĀS TIESAS SPRIEDUMS (sestā palāta)

2016. gada 12. maijā *

Finanšu atbalsts — Pētniecība — Septītā pamatprogramma pētniecībai, tehnoloģiju attīstībai un demonstrējumu pasākumiem (2007–2013) — Projekts "eDIGIREGION" — Komisijas lēmums, ar ko ir noraidīta uzņēmuma dalība — Prasība atcelt tiesību aktu — Termiņš prasības celšanai — Termiņa sākums — Nepieņemamība — Ārpuslīgumiskā atbildība — Morālais kaitējums — Pietiekami būtisks tiesību normas, ar kuru privātpersonām piešķir tiesības, pārkāpums

Lieta T-468/14

Holistic Innovation Institute, SLU , Pozuelo de Alarkona [*Pozuelo de Alarcón*] (Spānija), ko sākotnēji pārstāvēja *R. Muñiz García*, vēlāk – *J. Marín López*, advokāti,

prasītāja,

pret

Eiropas Komisiju, ko pārstāv *R. Lyal*, pārstāvis, kam palīdz *J. Rivas Andrés*, advokāts,

atbildētāja,

pirmkārt, par prasību, kas ir pamatota ar LESD 263. pantu un ir vērsta uz Komisijas 2014. gada 13. marta Lēmuma *ARES* (2014) 710158, ar kuru prasītājai ir atteikta dalība "eDIGIREGION" projektā, atcelšanu un, otrkārt, par prasību, kas ir pamatota ar LESD 268. pantu un ir vērsta uz kaitējuma, kas prasītājai esot nodarīts saistībā ar šo lēmumu, EUR 3 055 000 apmērā, kā arī uzkrāto procentu atlīdzināšanu un, pakārtoti, eksperta iecelšanu, lai novērtētu ciestos zaudējumus.

VISPĀRĒJĀ TIESA (sestā palāta)

šādā sastāvā: priekšsēdētājs S. Frimods Nilsens [*S. Frimodt Nielsen*], tiesneši F. Deuss [*F. Dehousse*] (referents) un E. M. Kolinss [*A. M. Collins*],

sekretārs H. Palasio Gonsaless [*J. Palacio González*], galvenais administrators,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2016. gada 14. janvāra tiesas sēdi,

pasludina šo spriedumu.

* Tiesvedības valoda – spāņu.

Spriedums

Tiesvedības priekšvēsture

1 Prasītāja – *Holistic Innovation Institute, SLU* – ir 2011. gadā izveidota Spānijas sabiedrība, kas galvenokārt darbojas telekomunikāciju, telekomunikāciju attīstības un to konsultāciju pakalpojumu, kā arī pētniecības un inovāciju jomā. Tās tiesiskais pārstāvis un vienīgais vadītājs agrāk bija sabiedrības *R.*, kas 2012. gada februārī tika brīvprātīgi likvidēta, priekšsēdētājs un vadītājs.

2 2012. un 2013. gadā prasītāja, kā arī piecpadsmit citi uzņēmumi un reģionālie dalībnieki piedalījās konsorcijā, kurš iesniedza piedāvājumu dalībai projektā "eDIGIREGION" (*Realising Digital Agenda Through Transnational Cooperation Between Regions*) [Digitalizācijas rīcības plāna īstenošana reģionu starpvalstu sadarbības ceļā].

3 Šis projekts ir vērsts uz to, lai īstenotu digitalizācijas rīcības plānu, pateicoties reģionu starpvalstu sadarbībai. To uzsāka Eiropas Kopienu Komisija Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 18. decembra Lēmuma Nr. 1982/2006/EK par Eiropas Kopienas Septīto pamatprogrammu pētniecībai, tehnoloģiju attīstībai un demonstrējumu pasākumiem (2007. līdz 2013. gads) (OV 2006, L 412, 1. lpp.) ietvaros. Projekts "eDIGIREGION" bija paredzēts 36 mēnešu laikposmam, un Eiropas Savienības finanšu ieguldījuma maksimālais apmērs bija EUR 2 999 971.

4 Tā kā piedāvājums, ko konsorcijs bija iesniedzis Komisijai, pirmajā novērtējumā ieguva kopējo vērtējumu 13 no 15, 2013. gada februārī tika uzsākta sarunu procedūra ar Komisiju.

5 2013. gada aprīlī Komisija saņēma papildu informāciju tostarp attiecībā uz iepriekš sabiedrībā *R.* veiktas revīzijas rezultātiem, līdzībām starp prasītāju un sabiedrību *R.*, kā arī citiem aspektiem saistībā ar prasītājas darbības veikšanas un finansiālām iespējām.

6 Ar 2013. gada 28. un 29. maija, 12. un 19. jūnija un 2. jūlija elektroniskā pasta vēstulēm Komisija lūdza prasītājai informāciju attiecībā uz šiem darbības veikšanas un finansiālajiem datiem, it īpaši jautājot par personāla iespējām. Prasītājas pārstāvis atbildēja ar 2013. gada 29. maija un 4., 13. un 19. jūnija elektroniskā pasta vēstulēm.

7 Ar vienu nedatētu vēstuli, attiecībā uz kuru no lietas materiāliem izriet, ka tā tika sagatavota 2013. gada 20. septembrī, Komisija norādīja prasītājai, ka tā ir veikusi prasītājas darbības veikšanas un finansiālo iespēju padziļinātu vērtējumu, kura rezultātā tā ir uzskatījusi, ka prasītāja nav pierādījusi savas iespējas izpildīt projekta piedāvājumā paredzētos uzdevumus. Tādējādi Komisija nolēma noraidīt prasītājas dalību projektā "eDIGIREGION".

8 Ar 2013. gada 30. septembra vēstuli prasītāja apstiprināja Komisijai, ka ir saņēmusi vēstuli, ar kuru prasītāja tika informēta par tās dalības projektā "eDIGIREGION" noraidīšanu. Tā apstrīdēja šo noraidījumu, norādīja, ka ir gatava iesniegt nepieciešamos pierādījumus, lai pierādītu savas darbības veikšanas un finansiālas iespējas, un lūdza Komisiju pārskatīt savu vērtējumu.

9 Ar 2013. gada 15. oktobra vēstuli Komisija apstiprināja šī apstrīdējuma [vēstules] saņemšanu un norādīja, ka prasītāja saņems atbildi 2013. gada novembrī.

10 2013. gada oktobrī un novembrī notika elektroniskā pasta vēstuļu apmaiņa starp prasītājas pārstāvi, no vienas puses, un Komisiju un projekta "eDIGIREGION" koordinatoru, no otras puses. Savā 2013. gada 29. novembra vēstulē Komisija norādīja prasītājai, ka Komisija neesot nedz ar nodomu novilcinājusi sarunas, nedz arī izpaudusi konfidenciālu informāciju vai īstenojusi jebkāda veida spiedienu uz trešajām personām, kas būtu izraisījis prasītājas dalības noraidīšanu. Komisija prasītājai apstiprināja, ka tā pārskatot informāciju, uz ko tā ir pamatojusies lēmumā noraidīt prasītājas dalību projektā

"eDIGIREGION", un norādīja, ka, ja šī jaunā vērtējuma rezultātā tiks izdarīti labvēlīgi secinājumi, tā neiebildišot pret prasītājas atkārtotu iekļaušanu konsorcijā. Tomēr Komisija prasītāju informēja, ka šis jaunais vērtējums nevar būt sarunu apturēšanas pamats.

11 Ar 2013. gada 20. decembra vēstuli Komisija, noslēdzot detalizētu argumentāciju, apstiprināja savu vērtējumu, saskaņā ar kuru prasītājas dalība projektā "eDIGIREGION" esot jānoraida, pamatojoties uz to, ka tai nav pietiekamu iespēju vadības un administrēšanas ziņā, ka tā bija radījusi nepareizu priekšstatu par savām tehniskajām un zinātniskajām iespējām, un to, ka tai ir vājas līdzfinansēšanas iespējas.

12 2014. gada 14. janvārī prasītāja Komisijas loceklim, kas ir atbildīgs par pētniecību, jauninājumiem un zinātni, nosūtīja vēstuli, apstrīdot Komisijas vērtējumu, tai pievienojot pielikumu ar prasītājas argumentiem, ar kuriem tā atbild uz Komisijas 2013. gada 20. decembra argumentiem.

13 Ar 2014. gada 13. marta vēstuli, kas tika nosūtīta ar paziņojumu par saņemšanu un tika saņemta 2014. gada 21. martā, un kam bija pievienots pielikums ar detalizētu atbildi uz prasītājas argumentiem, Komisija informēja prasītāju, ka tā apstiprinot savus iepriekš ar 2013. gada 20. decembra vēstuli paziņotos secinājumus, ka tās lēmums par izslēgšanu no sarunām no šī brīža esot galīgs un ka atbilstoši LESD 263. pantam prasītāja varot celt prasību Vispārējā tiesā divu mēnešu laikā no šīs vēstules paziņošanas. Tā precizēja, ka prasītājas atbildes uz šo vēstuli neapturēšot prasības celšanas termiņu.

14 Ar 2014. gada 2. aprīļa vēstuli prasītāja informēja Komisiju, ka tā uzskatot, ka Komisijas vērtējums ir kļūdains, un ka tā plānojot to apstrīdēt tiesā.

15 2014. gada 12. maijā Komisija atbildēja prasītājai, ka tās dalības noraidījuma pamatojums ir ticis izklāstīts iepriekš un ka, tā kā nav norādīts neviens jauns apstāklis, tai nav jāsniedz nekādi citi komentāri.

16 Vienošanās par subsīdiju tika parakstīta bez prasītājas dalības 2014. gada 28. martā.

Tiesvedība un lietas dalībnieku prasījumi

17 Ar prasības pieteikumu, kas Vispārējās tiesas kancelejā iesniegts 2014. gada 24. jūnijā, prasītāja cēla šo prasību.

18 Pēc tiesneša referenta ziņojuma Vispārējā tiesa (sestā palāta) nolēma sākt mutvārdu procesu. Reglamenta 89. pantā paredzēto procesa organizatorisko pasākumu ietvaros Vispārējā tiesa aicināja lietas dalībniekus rakstveidā atbildēt uz jautājumu par prasības par zaudējumu atlīdzību pieņemamību. Lietas dalībnieki izpildīja šo lūgumu noteiktajā termiņā.

19 Lietas dalībnieku mutvārdu paskaidrojumi un to atbildes uz Vispārējās tiesas uzdotajiem mutvārdu jautājumiem tika uzklausīti 2016. gada 14. janvāra tiesas sēdē.

20 Prasītājas prasījumi Vispārējai tiesai ir šādi:

— atcelt Komisijas lēmumu izslēgt to no projekta "eDIGIREGION";

— noteikt tiesas ekspertīzi un iecelt ekspertu, lai novērtētu tai nodarīto ekonomisko kaitējumu;

— uzklausīt noteiktu projekta koordinatoru liecības;

— piespriest Komisijai samaksāt atlīdzību par nodarītajiem zaudējumiem EUR 3 055 000 apmērā, kā arī uzkrātos procentus, vai, pakārtoti, samaksāt tiesas eksperta noteikto naudas summu;

— publicēt Vispārējās tiesas spriedumu specializētos informācijas līdzekļos un vismaz – noteiktos Komisijas biļetenos;

— piespriest Komisijai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

21 Komisijas prasījumi Vispārējai tiesai ir šādi:

— atzīt prasību atcelt tiesību aktu par nepieņemamu un, pakārtoti, noraidīt to kā nepamatotu;

— noraidīt prasību par zaudējumu atlīdzību kā nepamatotu;

— piespriest prasītājai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

Juridiskais pamatojums

Par prasību atcelt tiesību aktu

22 Komisija norāda, ka prasība atcelt tiesību aktu esot novēlota un tādējādi nepieņemama. Tā norāda, ka apstrīdētais lēmums prasītājai esot paziņots 2014. gada 21. martā un ka prasība esot iesniegta tikai 2014. gada 24. jūnijā, tas ir, pēc prasības celšanas termiņa beigām. Atbildē uz repliku tā piebilst, ka apstrīdētais lēmums radot tiesiskās sekas, sākot no tā paziņošanas adresātam, un tā publicēšana neesot nepieciešama. Turklāt elektroniskā veidā parakstīta prasības pieteikuma oriģinālā versija 2014. gada 20. maijā esot tikusi nosūtīta ar elektronisko pastu, lai gan vienīgais elektroniskais līdzeklis procesuālo dokumentu iesniegšanai esot lietojumprogramma *e-Curia*. Turklāt Vispārējās tiesas kanceleja parakstīto prasības pieteikuma oriģinālu esot saņēmusi tikai 14. jūnijā, tas ir, pēc 1991. gada 2. maija Vispārējās tiesas Reglamenta 43. panta 6. punktā paredzētā desmit dienu papildu termiņa.

23 Prasītāja apgalvo, ka prasība esot pieņemama. Tā norāda, ka prasības celšanas termiņš sākoties līdz ar apstrīdētā lēmuma publicēšanu un ka aizstāvības rakstā neesot norādīts neviens publicēšanas datums. Tāpat tā norāda, ka ar digitālā sertifikāta palīdzību parakstītā prasība esot tikusi iesniegta prasības celšanas termiņā vēl pirms apstrīdētā lēmuma publicēšanas. Tā piebilst, ka Vispārējās tiesas piešķirtais termiņš, lai novērstu prasības trūkumus, esot ticis ievērots. Tiesas sēdē tā norādīja uz nepieciešamību ievērot tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību un atvainojamas maldības esamību.

24 Ir jāatgādina, ka saskaņā ar LESD 263. panta sesto daļu prasība atcelt tiesību aktu ir jāceļ divu mēnešu laikā pēc tam, kad tiesību akts ir vai nu publicēts, vai darīts zināms attiecīgajai personai, vai, ja tas nenotiek, tad no dienas, kad tas šai personai ir kļuvis zināms. No LESD 297. panta 2. punkta trešās daļas arī izriet, ka lēmumus, kuros ir norādīts adresāts, kā tas ir šajā lietā, paziņo to adresātiem un līdz ar šādu paziņošanu tie stājas spēkā. Turklāt saskaņā ar 1991. gada 2. maija Reglamenta 102. panta 2. punktu prasības celšanas termiņš ir jāpagarina, pamatojoties uz apsvērumiem par attālumu, par fiksētu desmit dienu termiņu.

25 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru prasības termiņš ir absolūta rakstura noteikums, jo tas ir paredzēts, lai nodrošinātu tiesisko situāciju skaidrību un noteiktību un novērstu jebkādu diskrimināciju vai patvaļīgu rīcību tiesvedībā, un Savienības tiesai pēc savas ierosmes ir jāpārbauda, vai tas ir ticis ievērots (spriedumi, 1997. gada 23. janvāris, *Coen*, C-246/95, EU:C:1997:33, 21. punkts, un 2012. gada 6. decembris, *Evropaïki Dynamiki*/Komisija, T-167/10, nav publicēts, EU:T:2012:651, 37. punkts).

26 Šajā lietā apstrīdētais lēmums ir ietverts Komisijas 2014. gada 13. marta vēstulē, kas prasītājai ir tikusi nosūtīta ar ierakstītu vēstuli ar paziņojumu par saņemšanu. Nav strīda par to, ka tā to ir saņēmusi 2014. gada 21. martā. Turklāt šajā vēstulē ir bijis norādīts, ka lēmums par prasītājas izslēgšanu no sarunām ir galīgs un ka atbilstoši LESD 263. pantam tā var celt prasību Vispārējā tiesā divu mēnešu laikā no attiecīgās vēstules paziņošanas. Šajā vēstulē vēl bija precizēts, ka prasītājas atbildes neaptur prasības celšanas termiņu.

27 Tādējādi pretēji tam, ko prasītāja apgalvo replikas rakstā, apstrīdētais lēmums nav bijis jāpublicē un, ņemot vērā apsvērumus par attālumu, prasības celšanas termiņš ir beidzies 2014. gada 2. jūnijā.

28 Ir taisnība, ka 2014. gada 20. maijā prasītāja ir nosūtījusi pa elektronisko pastu prasības pieteikumu. Tomēr ir jāatgādina, ka saskaņā ar 1991. gada 2. maija Reglamenta 43. panta 6. punktu dienu, kurā parakstīta procesuālā dokumenta oriģināla kopiju saņem Vispārējās tiesas kancelejā pa faksu vai pa elektronisko pastu, procesuālo termiņu ievērošanas nolūkos ņem vērā tikai ar nosacījumu, ka parakstītā procesuālā dokumenta oriģinālu iesniedz kancelejā vēlākais desmit dienu laikā no faksa vai elektroniskā pasta saņemšanas.

29 Taču šajā lietā prasības pieteikuma oriģināls kancelejā tika iesniegts tikai 2014. gada 6. jūnijā, proti, pēc 1991. gada 2. maija Reglamenta 43. panta 6. punktā paredzētā desmit dienu termiņa beigām.

30 Turklāt šajā oriģinālā ir bijis atrodams nevis prasītājas advokāta pašrocīgs paraksts, bet gan prasītājas pašrocīgs paraksts un tās advokāta paraksta kopija.

31 Tomēr prasības pieteikuma oriģināla, ko parakstījis šim nolūkam pilnvarots advokāts, neiesniegšana neietilpst formālajos trūkumos, kuri var tikt novērsti atbilstoši 1991. gada 2. maija Reglamenta 44. panta 6. punktam. Šī prasība tādēļ ir uzskatāma par būtisku procedūras noteikumu, kurš piemērojams strikti, no kā izriet, ka tās neievērošana ir pamats prasības atzīšanai par nepieņemamu, izbeidzoties procesuālajiem termiņiem (spriedums, 2011. gada 22. septembris, *Bell & Ross*/ITSB, C-426/10 P, EU:C:2011:612, 42. punkts; rīkojums, 2012. gada 21. septembris, *Noscira*/ITSB, C-69/12 P, nav publicēts, EU:C:2012:589, 22. un 23. punkts, un spriedums, 2007. gada 23. maijs, Parlaments/*Eistrup*, T-223/06 P, EU:T:2007:153, 48. un 51. punkts).

32 Prasītājas arguments attiecībā uz pieļautās maldības atvainojamo raksturu tā iemesla dēļ, ka Spānijas tiesībās advokāta paraksta prasības pieteikumā neesamība esot labojama, ir jānoraida. Atvainojamās maldības jēdziens ir jāinterpretē ierobežoti, un tas var attiekties tikai uz ārkārtas apstākļiem (spriedums, 2011. gada 22. septembris, *Bell & Ross*/ITSB, C-426/10 P, EU:C:2011:612, 47. punkts). Kancelejā iesniedzamo procesuālo dokumentu sagatavošana, uzraudzība un pārbaude ietilpst attiecīgās puses advokāta atbildības jomā, un šajā lietā prasītājas argumenti, kas izriet no valsts tiesībām, neļauj secināt par ārkārtas apstākļu esamību piemērojamās judikatūras izpratnē.

33 Turklāt tas, ka Savienības tiesībās advokāta paraksta neesamība prasības pieteikumā nav novēršama (skat. iepriekš 31. punktu), neapdraud tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību. Procesuālo tiesību normu strikta piemērošana atbilst tiesiskās noteiktības prasībai un nepieciešamībai novērst jebkādu diskrimināciju vai patvaļīgu rīcību tiesvedībā. Lai gan prasības pieteikumu iesniegšanas nosacījumi un prasības celšanas termiņi ierobežo tiesības uz piekļuvi tiesai, šis ierobežojums nav pamattiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā pašas būtības apdraudējums, ciktāl attiecīgie noteikumi ir skaidri un nerada īpašas interpretācijas grūtības (šajā ziņā skat. rīkojumu, 2012. gada 21. septembris, *Noscira* /ITSB, C-69/12 P, nav publicēts, EU:C:2012:589, 33.–35. punkts un tajos minētā judikatūra).

34 No minētā izriet, ka 1991. gada 2. maija Reglamenta 43. panta 6. punkta nosacījumi nav ievēroti un 2014. gada 20. maijā prasītājas veikto nosūtīšanu nevar uzskatīt par tiesiski iesniegtu prasību.

35 Turklāt prasītāja norāda, ka prasības celšanas termiņā tā esot iesniegusi ar ciparsertifikātu parakstītu prasību. Tomēr, ņemot vērā termiņu, kas beidzas 2014. gada 2. jūnijā, ar lietotājprogrammas *e-Curia* palīdzību 2014. gada 24. jūnijā iesniegtā prasība tāpat ir novēlota.

36 No tā izriet, ka prasība atcelt tiesību aktu ir jānoraida kā nepieņemama un nav vajadzības izskatīt prasītājas pēc būtības izvirzītos argumentus.

Par prasību par zaudējumu atlīdzību

37 Pirmkārt, prasītāja norāda, ka apstrīdētais lēmums esot kļūdains un esot radījis prasītājai smagas ekonomiskas sekas. Tā norāda uz ienākumu zaudēšanu saistībā ar projektu "eDIGIREGION", kā arī citiem projektiem, un uzsver negatīvu ietekmi uz tās institucionāliem klientiem un tās konkurētspēju. Tā savus zaudējumus vērtē EUR 3 055 000 apmērā un arī lūdz iecelt ekspertu nodarītā ekonomiskā kaitējuma novērtēšanai. Otrkārt, tā norāda uz zaudējumiem, kas esot radušies saistībā ar Komisijas veikto nomelnošanu un kas ietekmējot tās uzticamību, un šajā ziņā tā lūdz Vispārējās tiesas nolēmuma publicēšanu un paziņošanu.

38 Atbildot uz Vispārējās tiesas jautājumu par prasības par zaudējumu atlīdzību pieņemamību, prasītāja uzsver, ka Komisija neesot atsaukusies uz minētās prasības nepieņemamību, un tā uzskata, ka prasība ir pieņemama.

39 Komisija apstrīd šo argumentāciju un, atbildot uz Vispārējās tiesas jautājumu, norāda, ka prasība par zaudējumu atlīdzību esot nepieņemama.

40 Ir jāatgādina, ka saskaņā ar LESD 340. panta otro daļu ārpuslīgumiskās atbildības gadījumā Savienība saskaņā ar vispārējiem tiesību principiem, kas ir kopīgi visu dalībvalstu tiesību sistēmām, novērš jebkādu kaitējumu, kuru ir radījušas Savienības iestādes vai to darbinieki, pildot savus pienākumus.

41 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru Savienības ārpuslīgumiskās atbildības iepriekš minētās tiesību normas izpratnē par tās iestāžu prettiesisku rīcību iestāšanās ir atkarīga no tā, vai ir izpildīti visi nosacījumi, proti, iestādei pārmestā rīcība ir prettiesiska, zaudējumi ir patiesi un pastāv cēloņsakarība starp apgalvoto rīcību un norādīto kaitējumu (spriedumi, 1982. gada 29. septembris, *Oleifici Mediterranei* /EEK, 26/81, EU:C:1982:318, 16. punkts; 2008. gada 9. septembris, *FIAMM* u.c./Padome un Komisija, C-120/06 P un C-121/06 P, EU:C:2008:476, 106. un 164.–166. punkts, un 2014. gada 16. oktobris, *Evropaïki Dynamiki*/Komisija, T-297/12, nav publicēts, EU:T:2014:888, 28. punkts). Turklāt, attiecībā uz nosacījumu par to, ka rīcībai, kas tiek pārmesta attiecīgajai iestādei, ir jābūt prettiesiskai, judikatūrā ir paredzēts, ka ir jākonstatē pietiekami būtisks tādas tiesību normas pārkāpums, kas piešķir tiesības privātpersonām. Izšķirošais kritērijs, kas ļauj uzskatīt, ka pārkāpums ir pietiekami būtisks, ir tas, ka attiecīgā Savienības iestāde vai orgāns acīmredzami un būtiski neievēro savas rīcības brīvības robežas (šajā ziņā skat. spriedumus, 2000. gada 4. jūlijs, *Bergaderm* un *Goupil*/Komisija, C-352/98 P, EU:C:2000:361, 42.–44. punkts; 2005. gada 17. marts, *AFCon Management Consultants* u.c./Komisija, T-160/03, EU:T:2005:107, 93. punkts, un 2014. gada 16. oktobris, *Evropaïki Dynamiki*/Komisija, T-297/12, nav publicēts, EU:T:2014:888, 29. punkts).

42 Runājot par nosacījumu attiecībā uz zaudējumu patieso raksturu, Savienības atbildība var iestāties tikai tad, ja prasītājam faktiski ir nodarīts patiess un droši zināms kaitējums, kas ir jāpierāda prasītājam (spriedumi, 2014. gada 14. oktobris, *Giordano*/Komisija, C-611/12 P, EU:C:2014:2282, 36. punkts, un 2014. gada 16. oktobris, *Evropaïki Dynamiki*/Komisija, T-297/12, nav publicēts, EU:T:2014:888, 30. punkts).

43 Attiecībā uz nosacījumu par cēloņsakarības esamību starp apgalvoto rīcību un norādīto kaitējumu no pastāvīgās judikatūras izriet, ka apgalvotajam kaitējumam ir pietiekami tieši jāizriet no rīcības, par kuru ir celti iebildumi, t.i., šai rīcībai ir jābūt galvenajam kaitējuma cēlonim, kas ir jāpierāda prasītājam

(spriedumi, 1992. gada 30. janvāris, *Finsider* u.c./Komisija, C-363/88 un C-364/88, EU:C:1992:44, 25. punkts, un 2011. gada 20. septembris, *Evropaïki Dynamiki*/EIB, T-461/08, EU:T:2011:494, 209. punkts).

44 Ja viens no trim Savienības ārpuslīgumiskās atbildības iestāšanās nosacījumiem nav izpildīts, kaitējuma atlīdzības prasījumi ir jānoraida un nav vajadzības pārbaudīt, vai divi pārējie nosacījumi ir izpildīti (spriedums, 2014. gada 16. oktobris, *Evropaïki Dynamiki*/Komisija, T-297/12, nav publicēts, EU:T:2014:888, 33. punkts; skat. arī spriedumu, 1994. gada 15. septembris, *KYDEP*/Padome un Komisija, C-146/91, EU:C:1994:329, 81. punkts).

45 Jāatgādina arī, ka saskaņā ar judikatūru prasība par zaudējumu atlīdzību, kas ir balstīta uz LESD 340. panta otro daļu, Savienības tiesībās paredzēto tiesību aizsardzības līdzekļu ietvaros ir patstāvīgs tiesību aizsardzības līdzeklis, no kā izriet, ka prasības atcelt tiesību aktu nepieņemamība pati par sevi neizraisa prasības par zaudējumu atlīdzību nepieņemamību (spriedumi, 1995. gada 15. marts, *COBRECAF* u.c./Komisija, T-514/93, EU:T:1995:49, 58. punkts, un 2002. gada 17. oktobris, *Astipesca* /Komisija, T-180/00, EU:T:2002:249, 139. punkts).

46 Tomēr, lai gan lietas dalībnieks var rīkoties, ceļot prasību sakarā ar atbildību, un neviena norma tam neuzliek pienākumu prasīt prettiesiskā akta, ar kuru tam ir nodarīts kaitējums, atcelšanu, tomēr šādā veidā tas nevar izvairīties no tādas prasības nepieņemamības, kas ir celta par to pašu nelikumību un ir vērsta uz tiem pašiem finansiālajiem mērķiem (rīkojums, 1995. gada 26. oktobris, *Pevasa* un *Inpesca* /Komisija, C-199/94 P un C-200/94 P, EU:C:1995:360, 27. punkts).

47 Tātad, ja prasība par zaudējumu atlīdzību patiesībā ir vērsta uz to, lai atsauktu individuālu lēmumu, kas ir kļuvis galīgs, un ja tās apmierināšanas gadījumā šīs prasības rezultātā tiktu atceltas šī lēmuma tiesiskās sekas, šī prasība par zaudējumu atlīdzību ir jāatzīst par nepieņemamu (šajā ziņā skat. spriedumus, 1987. gada 15. janvāris, *Krohn Import-Export*/Komisija, 175/84, EU:C:1987:8, 32. un 33. punkts; 1995. gada 15. marts, *COBRECAF* u.c./Komisija, T-514/93, EU:T:1995:49, 58. un 59. punkts, un 2002. gada 17. oktobris, *Astipesca*/Komisija, T-180/00, EU:T:2002:249, 140. punkts). Tas tā ir tad, ja prasītājs, izmantojot prasību par zaudējumu atlīdzību, vēlas panākt rezultātu, kas ir identisks tam, kuru prasītājam būtu devis prasības atcelt tiesību aktu, ko tas nav iesniedzis pienācīgā laikā, labvēlīgs iznākums (šajā ziņā skat. rīkojumu, *Ivanov*/Komisija, C-532/09 P, nav publicēts, EU:C:2010:577, 24. punkts).

48 Turklāt ar prasību par zaudējumu atlīdzību tāda lēmuma, kas ir kļuvis galīgs, tiesiskās sekas varētu tikt atceltas arī tad, ja prasītājs vēlas panākt plašāku labvēlīgu rezultātu, kas tomēr iekļauj to, ko tas būtu varējis gūt no sprieduma, ar kuru tiek atcelts tiesību akts. Tomēr šajā gadījumā, lai varētu secināt, ka prasība par zaudējumu atlīdzību ir nepieņemama, ir jākonstatē cieša saikne starp minēto prasību un prasību atcelt tiesību aktu (rīkojums, 2011. gada 24. maijs, *Power-One Italy*/Komisija, T-489/08, nav publicēts, EU:T:2011:238, 46. punkts).

49 Ir jāpiebilst, ka prasījumu par zaudējumu atlīdzību pieņemamību tiesa var pārbaudīt pēc savas ierosmes, ievērojot, ka uz to ir attiecināms absolūts raksturs (spriedums, 2002. gada 17. oktobris, *Astipesca*/Komisija, T-180/00, EU:T:2002:249, 139. punkts).

50 Prasītājas argumenti, kura atsaucas uz ekonomisko un morālo kaitējumu, ir jāizskata šo apsvērumu gaismā.

Par ekonomisko kaitējumu

51 Prasītāja norāda, ka ekonomiskais kaitējums, kas tai nodarīts, ir radies trīs dažādu iemeslu dēļ.

52 Pirmkārt, tā prasa atlīdzināt naudas summu EUR 438 165 apmērā, kura atbilst ar projektu "eDIGIREGION" saistītās subsīdijas zaudējumam.

53 Ir jākonstatē, ka šis prasījums ir vērsts uz to, lai tiktu atmaksāta summa, kuras apmērs precīzi atbilst ar tām tiesībām saistītajai summai, kuras prasītāja nav ieguvusi apstrīdētā lēmuma dēļ. Minētais prasījums tādējādi ir netieši vērsts uz individuālā lēmuma, ar kuru tā ir tikusi izslēgta no projekta, atcelšanu, un ar to ir paredzēts sasniegt tādu pašu rezultātu, uz kādu ir vērsta prasība atcelt tiesību aktu.

54 Tomēr prasība atcelt tiesību aktu par lēmumu izslēgt prasītāju no projekta "eDIGIREGION" iepriekš ir tikusi atzīta par nepieņemamu (skat. iepriekš 36. punktu), un šis lēmums tātad ir kļuvis galīgs.

55 Tādējādi, piemērojot iepriekš 46. un 47. punktā minēto judikatūru, prasījums par kaitējuma atlīdzību, kas ir saistīts ar subsīdijas EUR 438 165 apmērā zaudējumu attiecībā uz šo projektu, ir nepieņemams.

56 Otrkārt, prasītāja būtībā apgalvo, ka pastāvot kaitējums, kurš ir saistīts ar resursu, kas tikuši ieplānoti 2014., 2015. un 2016. gadam, zaudējumu un kura apmērs ir EUR 146 055 par katru no šiem trim gadiem. Replikas rakstā tā atsaucas uz kaitējumu, kas atbilst no projekta izrietošām papildu priekšrocībām, un summu, kas pārsniedz to, kura bijusi paredzēta tās budžetam, kā arī uz zaudējumiem saistībā ar ietekmi uz tās nākotnes konkurētspēju un tās zināšanu neizmantošanu.

57 Šis prasījums ir vērsts arī uz tādas summas samaksu, kuru tā nevar iegūt apstrīdētā lēmuma dēļ. Ar šo prasījumu tā vēlas finanšu ziņā tikt nostādīta situācijā, kurā, pēc tās domām, tā atrastos, ja nebūtu lēmuma par tās izslēgšanu no projekta. Tādējādi prasījumam par šo summu samaksu ir cieša saistība iepriekš 48. punktā minētās judikatūras izpratnē ar lēmuma atcelšanu par tās izslēgšanu no projekta. Tātad šāds prasījums arī ir nepieņemams.

58 Turklāt, pat ja šī saikne ar prasību atcelt tiesību aktu netiktu uzskatīta par pietiekami ciešu, lai radītu tāda prasījuma atlīdzināt kaitējumu nepieņemamību, kas saistīts ar ieplānoto resursu zaudējumu, šis prasījums jebkurā gadījumā būtu jānoraida kā nepamatots. Norādītie skaitliskie dati attiecībā uz to resursu zaudējumu, kuri ir tikuši ieplānoti 2014., 2015. un 2016. gadam, nekādi nav pamatoti. Turklāt, piemērojot iepriekš 42. punktā minēto judikatūru, Savienības atbildība var iestāties tikai tad, ja prasītāja faktiski ir cietusi patiesus un droši zināmus zaudējumus, kas tai ir jāpierāda. Norādītā plānošana nav uzskatāma par patiesu un droši zināmu zaudējumu pierādījumu judikatūras izpratnē. Tas pats attiecas uz kaitējumu saistībā ar ietekmi uz prasītājas nākotnes konkurētspēju un tās zināšanu neizmantošanu.

59 Tādējādi šis prasījums ir nepieņemams un katrā gadījumā nepamatots.

60 Treškārt, attiecībā uz ienākumu saistībā ar citiem projektiem, nevis projektu "eDIGIREGION", zaudējumu prasītāja norāda projektus "INACHUS" un "ZONeSEC". Tā vienlaikus norāda summas, kas saistītas ar pašiem projektiem, tas ir, subsīdijas EUR 359 500 apmērā par projektu "INACHUS" un EUR 421 750 apmērā par projektu "ZONeSEC", un summas, kas atbilst 2014.–2017. gadam ieplānotajiem resursiem.

61 Tomēr ir jānorāda, ka prasītājas minētie skaitļi nekādi nav pamatoti. Turklāt norādītie projekti nav minēti Komisijas 2004. gada 13. marta lēmumā. Tas attiecas tikai uz projektu "eDIGIREGION", turklāt Komisija tajā ir skaidri precizējusi, ka ar to netiek skarts lēmums, kas ir jāpieņem saistībā ar citiem projekta piedāvājumiem, kurā piedalās prasītāja.

62 Tādējādi nav noteikta cēloņsakarība starp Komisijas rīcību, kā rezultātā ir ticis pieņemts 2014. gada 13. marta lēmums, no vienas puses, un iespējamo kaitējumu saistībā ar šiem projektiem, no otras puses.

63 Tādējādi šis prasījums attiecībā uz citiem projektiem arī ir jānoraida.

64 No tā izriet, ka prasība par zaudējumu atlīdzību saistībā ar prasītājas ekonomisko kaitējumu ir jānoraida pilnībā.

Par morālo kaitējumu

65 Pirmām kārtām no prasītājas rakstveida dokumentiem izriet, ka tā uzskata, ka esot cietusi morālo kaitējumu Komisijas rīcības dēļ, ko tā kvalificē kā nomelnojošu un kas esot ietekmējusi tās uzticamību un reputāciju. Tā arī norāda, ka ar savu spiedienu Komisija esot aizkavējusi sarunu procesu, lai stigmatizētu prasītāju kā nevēlamu dalībnieku Eiropas projektos. Attiecībā uz atlīdzinājumu tā lūdz publicēt Vispārējās tiesas nolēmumu noteiktos Komisijas biļetenos un paziņot to konsorcija, kurā tā ir piedalījusies, dalībniekiem, kuru projekti ir tikuši apturēti vai aizkavēti.

66 Ir jānorāda, ka, ja šis prasījums tiktu apmierināts, tā rezultātā netiktu atceltas apstrīdētā lēmuma tiesiskās sekas. Tas nav vērsts uz tāda rezultāta sasniegšanu, kas ir identisks tam, kuru prasītājai būtu devis prasības atcelt apstrīdēto lēmumu labvēlīgs iznākums, ja tā būtu bijusi iesniegta pienācīgā laikā. Tātad, ievērojot iepriekš 46.–48. punktā minēto judikatūru, šis prasījums ir pieņemams.

67 Turklāt, lai pamatotu savu argumentāciju, prasītāja norāda, ka Komisijas pārstāvji esot īstenojuši spiedienu, lai izslēgtu to no Eiropas pētniecības projektiem. Tā it īpaši norāda, ka tās konflikts ar Komisiju attiecībā uz projektu "eDIGIREGION" esot radījis sekas attiecībā uz diviem citiem projektiem, kas šajā gadījumā ir projekti "ZONeSEC" un "INACHUS", kuros Komisija esot informējusi citas iesaistītās personas par prasītājas problēmām saistībā ar dalību Eiropas projektos. Lai pamatotu šos apgalvojumus, prasītāja iesniedz apmaiņu ar elektroniskā pasta vēstulēm.

68 Šajā lietā šī argumentācija ir jānoraida.

69 Pirmkārt, saistībā ar elektroniskā pasta vēstulēm attiecībā uz projektiem "ZONeSEC" un "INACHUS" ir jākonstatē, ka prasītāja tieši nenorāda, kāda tiesību norma, ar kuru tiek piešķirtas tiesības privātpersonām, būtu pārkāpta šajā lietā. Turklāt tā nepierāda, ka Komisija būtu veikusi prettiesisku rīcību, kas veido pietiekami būtisku šādas tiesību normas pārkāpumu.

70 Šajā ziņā savā *S.* – prasītājas akcionāram – adresētajā 2013. gada 12. septembra elektroniskā pasta vēstulē projekta "INACHUS" koordinators ir minējis Komisijas komentārus, kuri saistībā ar prasītāju ir būtiski un prasa tūlītēju apspriešanu. Tomēr nav sniegta neviena norāde par šo komentāru saturu. Turklāt atbildes elektroniskā pasta vēstulē, kas ir datēta ar 2013. gada 17. septembri, prasītāja pievēršas savas organizācijas aprakstam. Tādējādi ir katrā ziņā iespējams, ka Komisijas komentāri, kas prasa apspriešanu, ir attiekusies tieši uz šo pilnībā tehnisko jautājumu.

71 Līdzīgi, saistībā ar projektu "ZONeSEC" pati prasītāja 2014. gada 15. janvārī nosūtīja elektroniskā pasta vēstuli projekta koordinatoram, kurā tā norāda uz grūtībām, kas pastāvot starp tās agrāko sabiedrību *R.* un Pētniecības izpildaģentūru, un piedāvā citas sabiedrības tās aizstāšanai gadījumā, ja šīs grūtības negatīvi ietekmētu līguma "ZONeSEC" parakstīšanu. Projekta koordinators minētajā projektā iesaistītajām personām pēc tam nosūtīja 2014. gada 25. februāra elektroniskā pasta vēstuli, kurā tas min risināmas budžeta grūtības un norāda, ka šī kavējuma pamatā var būt nepieciešamība sagaidīt Pētniecības izpildaģentūras lēmumu attiecībā uz prasītāju.

72 No iepriekš minētā izriet, ka prasītājas sniegtie dokumenti nekādi nepamato tās apgalvojumus par, kā tas norādīts, Komisijas nomelnojošo attieksmi.

73 Otrkārt, prasītāja iesniedz elektroniskā pasta vēstules attiecībā uz citiem projektiem, kas šajā gadījumā ir projekti "ClusMED", "Global ITV" un "INSO 2". Tomēr šie dokumenti neattiecas uz lietu, jo tie skar nevis prasītāju, bet tās akcionāru *S.*, kas nav lietas dalībnieks šajā prasībā. Arguments, ka viss prasītājai nodarītais kaitējums radot sekas attiecībā uz minēto akcionāru, neapšauba šo secinājumu.

74 Treškārt, prasītāja norāda uz apstākli, ka projektā "eDIGIREGION" Komisija ar savu spiedienu esot aizkavējusi sarunu procedūru, lai stigmatizētu prasītāju.

75 Ir jākonstatē, ka sarunas ar Komisiju, kurām bija jānoslēdzas 2013. gada 20. martā, ir tikušas pabeigtas 2013. gada novembrī. Tomēr nav pierādīts, ka Komisija šajā laikā stigmatizētu prasītāju. Tieši pretēji, no iepriekš 5.–10. punktā minētajiem lietas materiāliem izriet, ka Komisija ir izmantojusi šo termiņu, lai, rūpējoties par labu finanšu pārvaldi, veiktu prasītājas situācijas padziļinātu pārbaudi saistībā ar dalībai projektā "eDIGIREGION" paredzētajiem nosacījumiem, lai noskaidrotu lietas materiālus un lai izklāstītu tai dalības projektā atteikuma iemeslus.

76 Ņemot vērā lietas materiālus, ir jākonstatē, ka prasītāja nepierāda Komisijas prettiesiskas vai nomelnojošas rīcības esamību.

77 Tādējādi prasītājas prasība par zaudējumu atlīdzību tās reputācijas aizskāruma dēļ, kura pamatā ir Komisijas rīcība, ir jānoraida un nav vajadzības pārbaudīt, vai ir izpildīti nosacījumi saistībā ar kaitējuma esamību un cēloņsakarību.

78 Otrām kārtām, tiesas sēdē prasītāja norādīja arī uz morālu kaitējumu, ko veidojot tās reputācijas aizskārums saistībā ar apstrīdētā lēmuma pieņemšanu.

79 Vispārējā tiesa atgādina, ka no 1991. gada 2. maija Reglamenta 44. panta 1. punkta c) apakšpunkta, to aplūkojot kopsakarā ar tā 48. panta 2. punktu, izriet, ka pieteikumā par lietas ierosināšanu ir jānorāda strīda priekšmets, kā arī kopsavilkums par izvirzītajiem pamatiem un tiesvedības laikā nav atļauts izvirzīt jaunus pamatus, ja vien tie nav balstīti uz tādiem tiesiskiem vai faktiskiem apstākļiem, kas ir kļuvuši zināmi iztiesāšanas laikā. Tomēr pamats vai arguments, ar kuru tiek izvērsts kāds sākotnēji pieteikumā par lietas ierosināšanu tieši vai netieši norādīts pamats un kas ir cieši ar to saistīts, ir jāatzīst par pieņemamu (spriedumi, 2013. gada 11. jūlijs, *Ziegler*/Komisija, C-439/11 P, EU:C:2013:513, 46. punkts). Analoģisks risinājums ir piemērojams attiecībā uz kāda pamata atbalstam izteiktu iebildumu (spriedums, 2010. gada 19. maijs, *Boliden* u.c./Komisija, T-19/05, EU:T:2010:203, 90. punkts).

80 Šajā lietā prasītājas norādītais iebildums, ka apstrīdētā lēmuma dēļ tā esot cietusi morālo kaitējumu, neizriet no prasības pieteikuma un nav pamatots ar tiesiskiem un faktiskiem apstākļiem, kas ir kļuvuši zināmi iztiesāšanas laikā. Turklāt runa nav par iepriekš norādīta pamata izvēršanu. Prasības pieteikumā minētais un iepriekš 65.–76. punktā izskatītais morālais kaitējums ir ticis pieteikts Komisijas rīcības dēļ, nevis saistībā ar apstrīdēto lēmumu.

81 Tādējādi saskaņā ar 1991. gada 2. maija Reglamenta 48. panta 2. punktu iebildums attiecībā uz morālā kaitējuma esamību, kas ir saistīts ar apstrīdētā lēmuma pieņemšanu, ir jānoraida kā jauns un tātad – nepieņemams.

82 Katrā ziņā, pat ja pieņem, ka runa nav par jaunu iebildumu, ir jākonstatē, ka prasītājas šajā ziņā izvirzītais iebildums nav izteikts skaitļos un ir netieši vērsts uz to, lai konstatētu, ka tās dalību projektā "eDIGIREGION" nebūtu bijis jānoraida. Citiem vārdiem sakot, šāds prasījums būtībā ir vērsts uz to, lai panāktu to pašu rezultātu, kādu prasītāja nevar panākt tās prasības atcelt tiesību aktu novēlotā rakstura dēļ. Tātad ir jākonstatē, ka tas prasījums ir cieši saistīts ar prasību atcelt tiesību aktu 46.–48. punktā minētās judikatūras izpratnē un tādējādi, piemērojot šo judikatūru, tas katrā ziņā ir noraidāms.

83 Papildus jānorāda, ka prasītāja nesniedz nevienu pierādījumu, kas pamatotu tās reputācijas aizskāruma esamību saistībā ar apstrīdēto lēmumu. Šajā ziņā lēmumu noraidīt tās dalību projektā, lai gan tas ir nelabvēlīgs, pašu par sevi nevar uzskatīt par tādu, kas aizskar tās reputāciju. Ar šāda lēmuma pieņemšanu saistītās sekas ir daļa no riska, kuram ir pakļauts ikviens informēts saimnieciskās darbības subjekts, ja tas piedalās šādā procesā. No tā izriet, ka reputācijas aizskārums, kas, kā tiek apgalvots, ir saistīts ar apstrīdēto lēmumu, nav pierādīts.

84 Tādējādi prasījums atlīdzināt morālo kaitējumu neatkarīgi no tā, vai tas ir saistīts ar Komisijas rīcību vai apstrīdēto lēmumu, ir jānoraida.

85 No visa iepriekš minētā izriet, ka prasītājas prasība par zaudējumu atlīdzību ir jānoraida pilnībā un nav vajadzības apmierināt tās lūgumu par tiesas ekspertīzes noteikšanu un eksperta iecelšanu un tās lūgumu par procesa organizatoriskajiem pasākumiem attiecībā uz koordinatoru liecību uzklausīšanu. Tāpat ir jānoraida tās lūgums publicēt šo Vispārējās tiesas spriedumu.

86 Tātad šī prasība ir jānoraida pilnībā.

Par tiesāšanās izdevumiem

87 Atbilstoši Reglamenta 134. panta 1. punktam lietas dalībniekam, kuram nolēmums ir nelabvēlīgs, piespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, ja to ir prasījis lietas dalībnieks, kuram nolēmums ir labvēlīgs. Tā kā prasītājai spriedums ir nelabvēlīgs, tai jāpiespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus saskaņā ar Komisijas prasījumiem.

Ar šādu pamatojumu

VISPĀRĒJĀ TIESA (sestā palāta)

nosprież:

1) prasību noraidīt;

2) *Holistic Innovation Institute, SLU* atlīdzina tiesāšanās izdevumus.

Frimodt Nielsen Dehousse Collins

Pasludināts atklātā tiesas sēdē Luksemburgā 2016. gada 12. maijā.

[Paraksti]